

Förenklingsförslag: Förtydliga vad som kräver särskild hänsyn i hjälpredan för anpassat skyddsavstånd

Idag är det:

- Svårt att göra rätt
- Problem med tillämpning
- Problem med lagstiftning

Förenklingsförslaget

- Bidrar till konkurrenskraft
- Ökar investeringsviljan
- Möjliggör fler arbetstillfällen
- Ger miljönytta
- Kan effektivisera/förbättra anseendet för myndigheter

Vad är problemet?

Det upplevs som otydligt vad som definieras som skyddade objekt och skyddade områden som sprutföraren ska hålla anpassade skyddsavstånd till. Det finns också en farhåga att ribban höjts på så sätt att mer objekt omfattas idag jämfört med hur man tänk kring detta tidigare.

Varför är det ett problem?

Detta leder till osäkerhet och egna tolkningar, både från lantbrukarens sida och tillsynsmyndigheten. Över tid skapas då ny praxis, vilket ofta upplevs som att ribban ständigt höjs. Om detta görs utan en vetenskaplig grund skapas restriktioner som inte är miljömässigt motiverade, vilket på sikt leder till misstro mot regelverket i stort.

Hur omfattande är problemet?

Detta berör alla lantbruks- och trädgårdsföretag företag i Sverige där någon form av bekämpning med växtskyddsmedel utförs.

Vad är målet?

Samsyn och trygghet i att man gör rätt bedömning. Samt att de restriktioner och det merarbete det innebär är miljömässigt motiverade.

Förslag på lösning

Vad gäller förtydligande föreslår förslagsställaren att det tas fram förtydligande avseende olika typ av skyddsobjekt, exempelvis i form av många exempelbilder från verkligheten.

Vad gäller att ribban tycks ha höjts på så sätt att fler objekt omfattas av särskild hänsyn är detta kanske något som måste analyseras.

- Är det ansvarig myndighets avsikt att tolkningen ska vara att fler objekt ska omfattas?
- Är det rimligt att samma skyddsavstånd tillämpa som för vattenlevande organismer?
- Vilka konsekvenser blir det i praktiken?

Exempel på situationer där lantbrukare upplever att ribban höjts med tiden, utan att detta kommunicerats så väl eller konsekvenser analyserats, är skyddade områden och biotoper samt dricksvattenbrunnar. Följande utdrag från Hjälpredan för 2016 respektive 2021 åskådliggör detta.

Ur Hjälpredan för 2016:

Särskild hänsyn fordras vid sprutning av:

Alla typer av växtskyddsmedel intill

- sjöar, vattendrag och andra öppna vattenytor
- bostadstomter, lekskolor, daghem och skolor
- ekologiska odlingar och odlingar som använder biologiska bekämpningsmedel (inkl. växthus)
- slätter- och betesmarker som erhåller stöd för bevarande av biologisk mångfald.

Ogräsmedel intill

- odlingar med grödor som är känsliga för det medel som sprutas (inkl. växthus).

Bigiftiga medel intill

- blommande grödor
- bigårdar.

Ur Hjälpredan för 2021:

Särskild hänsyn krävs vid sprutning av:

alla typer av växtskyddsmedel intill

- sjöar, vattendrag och andra öppna vattenytor
- bostadstomter, förskolor och skolor
- ekologiska odlingar och odlingar som använder biologiska växtskyddsmedel (inkl. växthus)
- slätter- och betesmarker som erhåller stöd för bevarande av biologisk mångfald
- skyddade områden och biotoper (t.ex. Natura 2000-områden, se också rutan till höger)
- dricksvattenbrunnar

ogräsmedel intill

- odlingar med grödor som är känsliga för det medel som sprutas (inkl. växthus)

medel som innebär en risk för bin och andra pollinerande insekter intill

- blommande grödor
- bigårdar

Biotoper

Följande sju biotoper är skyddade i hela landet:

- Allé
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsröse i jordbruksmark
- Pilevall
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

I båda versionerna av Hjälpredan anges att bakgrunden till tabellerna för Särskild hänsyn är utgångspunkten att maximalt 1 % av preparatets högsta dos hamnar utanför sprutdragen bortom skyddsavståndet. Gränsvärdet 1 % är beräknat efter att ett öppet vatten ska tåla denna avsättning av ett specifikt preparat, som betraktas som särskilt farligt för vattenlevande organismer.

I den senare versionen av Hjälpredan har alltså tillkommit att särskild hänsyn ska hållas till skyddade områden och biotoper samt dricksvattenbrunnar. Detta är en väldigt stor förändring i praktiken, som får omfattande konsekvenser för det praktiska arbetet i fält och kan i vissa fall omöjliggöra att ett helt fält kan bekämpas vid samma tillfälle. Det medför också avsevärt mer dokumentation av växtskyddsarbetet.

Myndigheten behöver analysera de praktiska konsekvenserna av de förändringar som görs. Det är också viktigt att förändringar som har så stor praktisk betydelse kommuniceras väl genom alla de kanaler som står till buds. Om denna striktare tolkning hade varit myndighetens avsikt då föreskriften togs fram hade detta troligen uppmärksammats i remissprocessen.

Nollalternativ

Att inte förtydliga vad som omfattas av särskild hänsyn avseende anpassade skyddsavstånd kommer att skapa stor osäkerhet och risk för att lantbrukare och myndighet inte är överens om att tillräckliga skyddsåtgärder vidtagits.

Om ansvarig myndighet inte ser över vilka objekt som avses, utvärderar behovet av skyddsavstånd i förhållande till avsättningen på samma sätt som gjorts för öppet vatten samt analyserar de konsekvenser det innebär i praktiken, finns en risk att lantbruket belastas med restriktioner som inte är miljömässigt motiverade.

Regelverk

Kraven på skyddsavstånd vid bekämpning finns i Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel, NFS 2015:2. Föreskrifterna gäller alla växtskyddsmedel utom de som innehåller nematoder, insekter eller spindeldjur. I 3 kapitlet återfinns de lagkrav som rör spridning. Enligt första paragrafen ska alla som sprider växtskyddsmedel utomhus hålla fasta skyddsavstånd enligt följande:

- 2 meter till öppna diken samt till dagvattenbrunnar och dräneringsbrunnar,
- 6 meter till sjöar och vattendrag räknat från strandlinje för högvattenyta eller strandbrinkens överkant, och
- 12 meter till dricksvattenbrunnar.

Utöver de fasta skyddsavstånden ska, enligt paragraf 2, den som sprider växtskyddsmedel yrkesmässigt utomhus även hålla anpassade skyddsavstånd till vattentäcker, sjöar och vattendrag och omgivande mark. Skyddsavstånden ska anpassas efter omständigheter på platsen, vilket innebär särskild hänsyn till:

- rådande temperatur, vindförhållanden och övriga väderförhållanden
- det avsedda spridningsområdets utbredning i vindriktningen
- växtskyddsmedlets egenskaper
- omgivningens känslighet för medlet
- den använda spridningsmetodens precision.

I Naturvårdsverkets vägledning till föreskriften, Vägledning om tillämpning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel, finns definitioner kring begreppen dagvattenbrunn, dräneringsbrunn, öppet diken, vattendrag, sjö och dricksvattentäkt. Det framgår också att Hjälpredan kan användas som stöd för att väga samman de olika parametrarna. I vägledningen förtydligas vad som kan menas med att ta hänsyn till växtskyddsmedlets egenskaper. Som exempel kan det vara spridning av ogräsmedel intill odlingar med grödor som är känsliga för det medel som används och vid spridning av bigiftiga medel intill blommande grödor och bigårdar. Avseende omgivningens känslighet förklarar man detta enligt följande:

”Som framgår av punkten 4 är omgivningens känslighet för medlet en specifik omständighet som ska beaktas. Särskild aktsamhet krävs i vissa situationer som t.ex. då högre naturvärden, ekonomiska värden eller vattenresurser riskerar att påverkas. I verktyget Hjälpredan finns angivet exempel på känsliga objekt och områden som kräver särskild hänsyn, däribland ekologiska odlingar, öppna vattenytor, bostadstomter, förskolor och skolor. Exempellistan i Hjälpredan är inte uttömmande och även andra objekt och områden kan kräva särskild hänsyn. Vid spridning i anslutning eller i närheten till områden med högre naturvärden kan skyddsavståndet behöva utökas. Detta gäller särskilt vid spridning intill sådana områden där användning av växtskyddsmedel är förbjuden eller där området annars omfattas av särskilt skydd enligt miljöbalken eller föreskrifter utfärdade med stöd av miljöbalken. Ett exempel på detta, som också omnämns i Hjälpredan,

är ängs- eller betesmark. Närheten till ängs- eller betesmark utgör alltså en sådan omständighet som enligt punkten 4 särskilt ska beaktas vid spridning av växtskyddsmedel, vilket innebär att skyddsavståndet bör anpassas för att säkerställa att ingen oavsiktlig spridning kan ske till sådan mark.”

Naturvårdsverkets vägledning är alltså inte lika detaljerad i sin beskrivning av vad som betraktas som områden med högre naturvärden som Hjälpredan för år 2021 är. I vägledningen nämns områden som omfattas av särskilt skydd enligt miljöbalken eller föreskrifter utfärdade med stöd av miljöbalken. De exempel som ges i vägledningen leder dock inte tankarna till alla de objekt som har generellt biotopskydd, vilket hade varit enkelt för myndigheten att göra om det var detta som var syftet.

I 7 kapitlet i miljöbalken finns följande områdesskydd.

- Nationalpark
- Naturreservat
- Kulturresevat
- Naturminne
- Biotopskyddsområde
- Djur- och växtskyddsområde
- Strandskyddsområde
- Miljöskyddsområde
- Vattenskyddsområde
- Särskilda skyddade områden enligt EU-direktiv (d.v.s. Natura 2000)

Vilka biotopskyddsområden som har generellt skydd i hela landet specificeras i bilaga 1 till Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken. Här definieras också vad som ska vara uppfyllt för att objektet ska räknas som en skyddad biotop.

- Allé
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsröse i jordbruksmark
- Pilevall
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

I samma förordning specificeras också vilka naturtyper som länsstyrelse eller kommun kan besluta som biotopskyddsområde i det enskilda fallet.

Kontaktperson

Anette Bramstorp, HIR Skåne AB

E-post: hirkane@hushallningsallskapet.se

Telefon: 010-476 20 00 vxl

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Hushållnings
sällskapet

